
ЧАСТИНОМОВНИЙ СТАТУС ЛЕКСЕМИ *FEW* У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

У даній статті порівнюються точки зору сучасних лінгвістів щодо граматичного статусу лексеми *few* із результатами аналізу її фактичного вживання у мовленні. Робиться спроба ідентифікувати категоріальну сутність даної мовної одиниці.

Ключові слова: частина мови, субстанція, субстантив, іменник, займенник, прикметник, числівник.

Мойсеєнко Н.Г. Частеречный статус лексемы *few* в современном английском языке. В данной статье сравниваются точки зрения современных лингвистов относительно частеречного статуса лексемы *few* с результатами анализа ее фактического употребления в речи. Делается попытка идентифицировать категориальную сущность данной языковой единицы.

Ключевые слова: часть речи, субстанция, субстантив, существительное, местоимение, прилагательное, числительное.

Moyiseenko N.G. Categorical Status of the Lexeme *FEW* in Modern English. This article deals with the comparison of the points of view of modern linguists on the grammatical status of the lexeme 'few' with the results of the analysis of its actual use in speech. An attempt is made to identify the categorial nature of this language unit.

Key words: part of speech, substance, substantive, noun, pronoun, adjective, numeral.

У сучасних лінгвістичних дослідженнях по-різному визначається граматичний статус лексеми *few* [1; 3; 5; 7; 10; 12; 14; 15; 17; 20; 21-24; 27; 29; 30].

Мета даної статті – проаналізувати існуючі точки зору щодо значеної проблеми, порівняти їх із результатами аналізу фактичного вживання цієї мовної одиниці у мовленні та ідентифікувати її категоріальну сутність.

Джон Несфільд розглядає лексему *few* як кількісний прикметник [29, 156]. Для Куерка та співавторів дана лексема – детермінатор (лімітуючий прикметник) [30, 35]. У. Френсіс вважає, що ця мовна одиниця займає певною мірою проміжне положення між повнозначними та функціональними іменниками [22, 28]. Дж Керм дотримується думки, що *few* функціонує у мовленні як неозначений прикметник, лімітуючий

прикметник або неозначений займенник [20, 17]. У роботах таких дослідників англійської мови як М.Ганшина та Н.Василевська, Г.Уїліс, Б.Хаймович та Б.Роговська, О.Гордон та І.Крилова, А.С.Комарова лексема *few* трактується як неозначений займенник [23, 105; 34, 96; 23, 115; 24, 294; 12, 88]. М.Ганшина та Н.Василевська також зазначають, що вона може вживатись як іменник-займенник і як прикметник-займенник [25, 105].

Граматики Р.Зондворта, Н.Каушанської та співавторів дану лексему взагалі не розглядають [30, 42; 10, 53]. Точка зору Б.О.Льїша зводиться до того, що лексема *few* входить до групи частиномовних гібридів (*few, many, much, little*), які володіють частково властивостями іменників, а частково властивостями прикметників [26, 71]. І.П.Іванова відмічає, що дана мовна одиниця характеризується морфологічними властивостями прикметника, однак зазначає, що вона з легкістю може займати синтаксичну позицію предметного члена речення, що поріднює її із займенником [8, 45].

У граматиці Р.Картера та М. МакКартлі *few* відноситься до групи форм-субститутів, яка об'єднує замісники іменників, прикметників, дієслів та прислівників [19, 248], причому у функції препозиційного означення іменника вона розглядається даними дослідниками як квантифікатор, різновид детермінатора, тоді як у випадках самостійного вживання, без іменника, у синтаксичній позиції предметного члена речення – як неозначений кількісний займенник [там само].

Майкл Суон називає лексему *few* квантифікатором, тобто детермінатором, що позначає кількість і відносить її до групи таких детермінаторів, які можуть вживатись як у препозиції до іменника, так і самостійно, щоб не повторювати іменник попереднього речення [33, 158].

У тлумачному словнику Longman Dictionary of Contemporary English дана лексема розглядається як квантифікатор [39], словник Mac Millan English Dictionary позначає *few* як «функціональне слово: детермінатор або займенник» [40]. На думку Р.В.Резніка та спів. дана мовна одиниця має бути віднесена до неозначених займенників [31, 35]. Аналогічної точки зору дотримуються і такі автори практичних граматик англійської мови як К.Н.Качалова та Е.Е.Ізраїлевич [11, 75], Р.А.Мильцева, І.В.Цветкова та ін. [19, 61], Т.А.Барабаш, Л.Г.Верба та Г.В.Верба відносять *few* разом із лексемами *many, much, little, a little* до кількісних займенників [1, 75; 3, 184].

У «Практичній граматиці англійської мови» Н.Ю.Дроздової та ін. розглядаються правила вживання лексеми *few*, але її граматичний статус не визначається [21, 252]. На думку І.А. Алексеевої ця мовна одиниця, з одного боку дуже близька до прикметника із-за наявності ступенів порівняння, з іншого боку, вона має багато спільного із числівниками та займенниками [15, 54].

Аналіз наведених вище точок зору розкриває подібності та відмінності у поглядах дослідників граматики англійської мови щодо граматичного статусу лексеми *few*, які можна звести до таких положень:

1) дана мовна одиниця є прикметником (кількісним [29, 150], лімітуючим [30, 35]);

2) *few* займає проміжне положення між повнозначним та функціональним іменником [22, 28];

3) лексема *few* відноситься до неозначених займенників [42, 880; 20, 17; 23, 105; 24, 294; 34, 76];

4) *few* входить до групи частиномовних гібридів, які мають частково властивості іменників, а частково властивості прикметників [26, 71];

5) лексема *few* має граматичні властивості прикметника, числівника та займенника [15, 54];

6) дана мовна одиниця відноситься до розряду кількісних займенників разом із *many, much, little, a little* [1, 75; 3, 184].

Таким чином, погляди дослідників англійської мови на суттєві частиномовні ознаки лексеми *few* різняться у значній мірі: деякі вважають визначальними її іменникові характеристики [22, 28], інші – прикметникові [29, 176]; прикметникові, числівникові та займенникові [26, 71; 15, 54].

Відсутність загальноприйнятої трактовки граматичного статусу лексеми *few* у сучасній англійській мові зумовлює доречність дослідження особливостей її вживання з метою визначення її місця у системі частин мови.

У зв'язку із зазначеним вище треба зауважити, що проблема визначення категоріальної сутності лексеми *few*, як і будь-якої іншої мовної одиниці, тісно пов'язана із визначенням критеріїв, за якими слова можна об'єднувати у частиномовні групи. Сьогодні як в загальному мовознавстві, так і в англістиці, «проблема виділення і класифікації частин мови є дискусійною» [2; 4; 6; 9; 13; 18; 22; 27; 28].

У нашому дослідженні ми спираємось на положення, що «частини мови – це класи слів, що відображають об’єктивну дійсність» [9, 297]. Відображення категорій об’єктивної дійсності у нашій свідомості формує систему концептуальних категорій, вербалізація яких здійснюється через систему відповідних лексико-семантичних та граматичних категорій, що актуалізуються у певній мовленнєвій ситуації, отже слова із подібними семантичними та граматичними ознаками є виразниками одних і тих самих концептуальних категорій, які у свою чергу є віддзеркаленням категорій об’єктивної дійсності.

Таким чином, на нашу думку, частини мови мають виділятися за суттєвими (категоріальними) семантичними та формальними ознаками. Формальні ознаки – це морфологічні та синтаксичні характеристики мовної одиниці [28, 94].

Із всього зазначеного вище витікає, що для того, щоб встановити, до якої саме групи слів можна віднести лексему *few*, треба: по-перше, вивчити її семантичні особливості, визначити її інваріантне значення, яке проявляється у будь-якому акті комунікації, є ядром будь-якого контекстуального значення лексеми і пов’язане із семантичною сферою певної концептуальної категорії; друге, виділити суттєві морфолого-синтаксичні характеристики, що відповідають суттєвим семантичним ознакам цієї мовної одиниці.

Для вирішення даного питання нами було проаналізовано 2000 випадків вживання лексеми *few* у художніх творах англomовних авторів другої половини ХХ століття [45 – 54]. Приклади було відібрано методом суцільної вибірки.

Результати нашого аналізу можна звести до таких положень:

I. Лексема *few* може вживатись субстантивно:

1) *few* виступає у синтаксичній функції додатка (12,23 % прикладів нашої вибірки), займаючи цю синтаксичну позицію, сполучається із неозначеним та означеним артиклем, прийменником, має постпозитивне означення, виражене структурою «прийменник *of* + іменник або займенник», може препозиційно означатись прикметником, прислівником *very* або вказівним займенником. Наприклад:

- a) – *Quite a fire. (Grass was burning in a prairie)*
– *Yeah. I’ve seen a few. This was a bad one* [56, 43] (неозначений артикль + *few*);
- b) *From his pocket he took a crumbled handful of notes, selected a few and smoothed them out...* [45, 49] (неозначений артикль + *few*);

- c) *He opened a drawer. It held an automatic and a sheaf of hills. He drew out a few of the bills [49, 28] (неозначений артикль + *few* + постпозиційне означення “of + іменник”);*
- d) *A few of them (of those people) we already knew by sight [54, 43] (a few + постпозиційне означення “of + особовий займенник”;*
- e) *We got very few of them at the hotel [52, 101] (препозиційне означення прислівник *very* + *few* + постпозиційне означення «of + особовий займенник»);*
- f) *Private schools are for the privileged few [41, 97] (означений артикль + прикметник + *few*);*
- g) *A government should serve the many not the few [42, 297] (означений артикль + *few*);*
- h) *There were few witnesses, but he didn't want to believe those few [51, 92] (препозиційне означення (вказівний займенник) + *few*);*
- i) *The water at Papago wells was crystal clear, cool and sweet, known to few except for Indians [53, 127] (прійменник + *few*).*

2) *few* вживається у синтаксичній функції підмета (у нашій вибірці 7,91% вживань), займаючи дану синтаксичну позицію, може сполучатися із неозначеним та означеним артиклями, має препозиційне означення, виражене прикметником, прислівником, вказівним займенником, постпозиційно означається структурою “of + іменник/займенник” та підрядним реченням. Наприклад:

- a) *Only a few knew the secret behind it [46, 91] (неозначений артикль + *few*);*
- b) *Quite a few had taken a turn at Buffalo hunting [52, 7] (адвербіальний модифікатор (прислівник *quite*) + неозначений артикль + *few*);*
- c) *There were few people and those few soon came to know about each other [54, 21] (препозиційне означення – вказівний займенник *those* + *few*);*
- d) *Documents. This is quite fantastic. There can only be a few of those in existence [50, 117] (неозначений артикль + *few* + постпозиційне означення “of + вказівний займенник”);*
- e) *Few had not heard of his amazing adventures [46, 28] (*few* вживається без означень);*
- f) *Of the various buildings scattered along the street very few were of any importance [47, 17] (прислівник *very* + *few*);*

g) *The few who escaped the attack might make a successful run for it to Yuma or Tucson* [51, 48] (означений артикль + *few* + атрибутивне підрядне речення).

Інваріантне семантичне значення лексеми *few* у синтаксичних функціях підмета та додатка – це асоціація із двома змістовними сферами: 1) неспецифікована невелика кількість субстанції, що оцінюється мовцем як недостатня у випадку вживання даної лексеми без артикля *a* та, навпаки, як достатня при детермінації цієї мовної одиниці неозначеним артиклем; 2) сама субстанція, що якісно не специфікується лексемою *few*, її значення стає зрозумілим із контекста. Наприклад:

There were few people and those few soon came to know each other [51, 32]. Дана субстанція якісно специфікується контекстом як «люди».

Аналогічно трактується і значення лексеми *few* у наступному прикладі:

Of the various buildings scattered along the street, very few were of any importance [47, 17].

У наведеному вище реченні *few* означає замала кількість + певна субстанція, контекст співвідносить другий компонент значення підмета із поняттям «будинок».

II. Лексема *few* може вживатись несубстантивно.

1. *few* вживається у функції означення (78,4% вживань нашої вибірки).

У даній синтаксичній позиції зустрічались форми *few*, *a few*; Форма *few* характеризується можливістю мати ступені порівняння (*few*, *fewest*) адвербіальний модифікатор ступеня “*very*”, сполучення *a few* може вживатися із препозиційним адвербіальним модифікатором прислівником *quite* (*quite a few* – велика кількість), а також із препозиційним атрибутивним модифікатором, прикметником *good* (*a good few* – велика кількість). Наприклад:

- a) *Few books, are, in a strict sense, necessary* [37, 188]. *Few* (препозиційне означення) + іменник;
- b) *Brighton is a few hours away by train* [51, 49]. *A + few* (препозиційне означення) + іменник;
- c) *Yes, Gerald, you're one of the very few people I do expect that of* [54, 107]. (Прислівник *very + few*) препозиційне означення + іменник;
- d) *The letter arrived quite a few days ago.* [47, 98] (Прислівник *quite* + неозначений артикль + *few*) препозиційне означення + іменник;

e) *We have fewest students this year* [33, 29]. (Препозиційне означення *fewest* + іменник).

2) *few* вживається у функції предикатива (1,44% вживань нашої вибірки).

У цих випадках додаткових синтаксичних ознак лексема *few* не має. Її морфологічні характеристики зводяться лише до наявності специфічної матеріальної фонемної оболонки.

Their victories were few [41, 198];

The smiles were few [42, 17];

Female jockeys were not strangers to US tracks, but they were still few [47, 12];

The plans he had evolved were few and simple [48, 120].

Інваріантне значення у несубстантивних вживаннях лексеми *few* – це асоціація із поняттям «неспецифікована невелика кількість» (*few* суб'єктивно оцінюється мовцем як недостатня, *a few* – як достатня).

Таким чином, все зазначене вище свідчить про те, що лексема *few* співвідноситься із двома різними концептуальними категоріями. У своїх субстантивних вживаннях вона є позначенням неспецифікованої субстанції із її кількісною характеристикою, тоді як у несубстантивних вживаннях вона несе інформацію тільки про кількість субстанції. Особливість лексичного значення лексеми *few* – це відображення не специфікованої невеликої кількості субстанції, яка може оцінюватись мовцем як достатня (*a few*), або недостатня (*few*).

Оскільки сучасні граматисти відносять лексему *few* до таких частин мови як прикметник [29, 186; 30, 35], іменник [22, 28], кількісний займенник [1, 75; 3, 184; 19, 248], неозначений займенник [31, 35], визначають її як таку, що має властивості числівника та займенника, порівняємо дані нашого дослідження із суттєвими характеристиками наведених вище частин мов і зробимо спробу визначити її граматичний статус.

Під іменником ми розуміємо розряд слів, що співвідносяться із специфікованими субстанціями, мають граматичну категорію відмінка, сполучаються із означеним артиклем, прийменником, атрибутивними присвійними займенниками і синтаксично функціонують як підмет, додаток, предикатив, означення іншого іменника (у загальному та присвійному відмінках), головний член структури модифікації із постпозитивним означенням та головний член структури модифікації із модифікатором-прикметником.

До суттєвих семантичних ознак прикметника ми відносимо його здатність позначати ту чи іншу характеристику субстанції, що у мовленні виражається іменником або субстантивом. Субстантив – це слово або група слів, що у мовленні функціонує як іменник [28, 58; 29, 73; 36, 140]. Суттєві формальні ознаки прикметника – це його здатність функціонувати у реченні як препозитивне означення та предикатив.

Числівник – це група слів, що кількісно характеризує субстанцію, або позначає її місце серед інших субстанцій за порядком номерів [34, 65]. Числівники функціонують у реченні як підмети, додатки, препозитивні означення іменників, предикативи.

Займенники співвідносяться із неспецифікованими субстанціями, вживаються у реченні як підмети і додатки та сполучаються з прийменниками.

Порівняння показує, що субстантивна лексема *few* на рівні мови не є іменником, тому що вона не має граматичної категорії відмінка, не функціонує як предикатив, не вживається як препозиційне означення іменників, семантично вона співвідноситься із неспецифікованою субстанцією. Її здатність сполучатись з прийменниками, функціонувати у реченні у ролі підмета та додатка і позначати субстанцію, але не специфікувати її, дає підставу віднести субстантивну лексему *few* до займенників.

У своїх несубстантивних вживаннях лексема *few* виступає у синтаксичних функціях препозиційного означення іменника, предикатива, позначає неспецифіковану невелику кількість субстанції. Формальні ознаки вказують на ад'єктивну природу даної лексеми. Асоціація із такою ознакою субстанції як кількість на перший погляд може наближати її до числівника, але числівник має специфікувати кількість субстанції, тоді як *few* має узагальнену кількісну семантику, ступені порівняння (*few, fewer, fewest*) [37; 39; 40] також не є характеристикою числівника. Отже, на нашу думку, можна віднести лексему *few* у її несубстантивних вживаннях до групи прикметників, однак вона має бути членом однієї із підгруп даної частини мови, виділеної на основі специфічної семантики та формальних ознак поряд із такими мовними одиницями, як *much, many, little, a little*.

Діахронічні дослідження вживання лексеми *few* свідчать про те, що її ад'єктивна сутність є первинною відносно субстантивної. Так, Дж Несфільд свідчить про те, що у давньоанглійський період вона мала форми однини *fēaw* і множини *fēawe* і функціонувала як прикметник

[29, 107]. У подальшому із даного прикметника розвинувся іменник [38, 117], у середньоанглійський період вона вже мала форму *fewe*, тоді ж виникає і конструкція *a few* + іменник [29, 197]. Дж. Несфільд пропонує вважати її збірним іменником [там само].

Як ми бачимо, лексема *few* спочатку співвідноситься із концептуальною категорією кількісної атрибуції субстанції, яка реалізується у мовленні через ад'єктивні граматичні категорії. Потім її значення розширюється і узагальнюється, вона вміщує також і поняття самої субстанції, яку воно означає. Розвивається варіант лексеми із тією ж самою фонемною оболонкою, але з іншими субстантивними граматичними формами, яка вже співвідноситься не тільки із концептуальною категорією кількісної атрибуції субстанції, а також із концептуальною категорією субстанціональності.

- a) *On feawum stowum styccemaelum wiciat Finnas* [32,94] = In a few places here and there lived Finns. (Ад'єктивне вживання мовної одиниці *feaw*);
- b) *Swide feawa waeron behionan Humbre.* = Very few were on this side of the *Humber*. (Субстантивне вживання мовної одиниці *feaw*).

Тобто, на нашу думку, доцільно вважати, що у ході розвитку англійської мови завдяки тенденціям, спрямованим на удосконалення мовного механізму, розвивався субстантивний дублет прикметника *few*, який характеризується займенниковими властивостями.

Підводячи підсумки, можна зазначити, що у сучасній англійській мові лексема *few* функціонує як субстантивно, так і не-субстантивно. У своїх субстантивних вживаннях вона належить до групи форм-замісників, до займенників; у несубстантивних – це прикметник, однак, прикметник із узагальненою кількісною семантикою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барабаш Т. А. Грамматика английского языка. – М.: ЮНВЕС, 2001. – 255 с.
2. Бархударов Л., Штелинг Д. Грамматика английского языка. – М.: Высшая школа, 1973. – 423 с.
3. Верба Л.Г., Верба Г.В. Грамматика сучасної англійської мови – Київ: ВП Логос-М, 2006. – 341 с.
4. Вейхман Г. А. Новое в грамматике современного английского языка. – М.: Астрель, 2002. – 543 с.
5. Гузеева К. А. Справочник по грамматике английского языка. – С.-П.: Союз, 2003. – 278 с.
6. Гуревич В. В. Теоретическая грамматика английского языка. – М.: Флинта, 2003. – 168 с.

7. Емельянова О. В. и соавт. Грамматика современного английского языка. – М.: Academia, 2003. – 639 с.
8. Иванова И. П., Бурлакова В. В., Почепцов Г. Г. Теоретическая грамматика современного английского языка. – М.: Высшая школа, 1981. – 283 с.
9. Карпенко Ю. О. Вступ до мовознавства. – Київ: Академія, 2006. – 334 с.
10. Каушанская В. Л. и соавт. Грамматика английского языка. – М.: Флинта, 2001. – 319 с.
11. Качалова К. Н., Израилевич Е. Е. Практическая грамматика английского языка. – Элиста: Джангар, 2004. – 717 с.
12. Комаров А. С. Практическая грамматика английского языка для студентов. – М.: Флинта, 2005. – 244 с.
13. Корунець І.В. Порівняльна типологія англійської та української мов. – Вінниця: Нова книга, 2003. – 459 с.
14. Мылъцева Н.А., Жималенкова Т. М. Универсальный справочник по грамматике английского языка. – М.: Глосса, 2005. – 280 с.
15. Alexeyeva I. Theoretical English Grammar Course. – Vinnytsya: Nova kniga, 2007. – 327 p.
16. Barabash T.A. A Guide to Better Grammar. – М.: Юнвес, 2000. – 329 p.
17. Biber D. et al. Longman Grammar of Spoken and Written English. – Harlow: Pearson Education, 2000. – 1204 p.
18. Blokh M. Y. A Course in Theoretical English Grammar. – М.: Vysshaya Shkola, 2000. – 380 p.
19. Carter R., McCartney M. Cambridge Grammar of English. – Cambridge: Cambridge University Press, 2006. – 973 p.
20. Curme G. English Language. – N. Y: Barnes and Noble, 1957. – 308 p.
21. Drozdova T. U. et al. English Grammar. – S.-P.: Antology, 2002. – 358 p.
22. Francis W. The Structure of American English. – N.Y.: The Ronald Press, 1958. – 614 p.
23. Ganshina M., Vasilevskaya N. English Grammar. – М.: Higher School, 1964. – 548 p.
24. Gordon E., Krylova I. A Grammar of Present-Day English. – М.: Vysshaya Shkola, 1980. – 334 p.
25. Gurevich V. V. Practical English Grammar. – М.: Флинта, 2003. – 291 p.
26. Ilyish B. A. The Structure of Modern English. – М.-Л.: Prosvetseniye, 1971. – 366 p.
27. Khaimovich B., Rogovskaya B. A Course in English Grammar. – М.: Higher School, 1967. – 298 p.
28. Morokhovskaya E. Fundamentals of Theoretical English Grammar. – Kyiv: Higher School, 1984. – 287 p.
29. Nesfield J. English Grammar: Past and Present. – London: MacMillan, 1898. – 470 p.
30. Quirk R. Greenbaum S. A University Grammar of English. – London: Longman, 1976. – 484 p.
31. Reznik R. V. et al. A Grammar of Modern English Usage. – М. – М.: Флинта, 1999. – 686 p.
32. Sweet H. An Anglo-Saxon Reader. – Oxford: Clarendon Press, 1965. – 350 p.
33. Swan Michael. Practical English Usage. – Oxford: Oxford University Press, 2003. – 653 p.
34. Willis H. Modern Descriptive English Grammar. – N.Y.: Chandler, 1972. – 378 p.
35. Zandvoort K. A Handbook of English Grammar. – Ldn: Longman, 1957. – 351 p.

СЛОВНИКИ

36. Философский энциклопедический словарь. – М.: Инфра-М, 2007. – 575 с.
37. ALD – Oxford Advanced Learner’s Dictionary of Current English. – Oxford: Oxford University Press, 1980. – 1037 p.

38. A Comprehensive Etymological Dictionary of the English Language. – Amsterdam: Elsevier Publishing Co., 1971. – 844 p.
39. LD – Longman Dictionary of Contemporary English. – Essex: Longman, 2000. – 1668 p.
40. MD – MacMillan English Dictionary for Advanced Learners, Oxford: MacMillan Education, 2002. – 1689 p.
41. RHD – The Random House Dictionary of the English Language. – N.Y.: Random House, 1973. – 2059 p.
42. UED – The Universal English Dictionary. – London: Routledge and Kegan Paul, 1982. – 1447 p.
43. WBD – The World Book Dictionary. – Chicago: World Book, 1986. – 2812 p.
44. WNWD – Webster's New World Dictionary. – Cleveland – N.Y.: The World Publishing Co., 1977. – 882 p.

ПРОАНАЛІЗОВАНІ ТЕКСТИ

45. Allen E. Marshal from Whiskey Smith. – N.Y.: Ace Books, 2001. – 108 p.
46. Ausher P. City of Glass. – N.Y.: Penguin Books, 1987. – 203 p.
47. Brent M. Moonraker's Bride. – Ldn: Pan Book, 2000. – 819 p.
48. Buck P. Portrait of a Marriage. – N.Y.: Pocket Books, 1975. – 201 p.
49. Chandler R. Farewell, my Lovely. – M.: Raduge Publishers, 1983. – 310 p.
50. Creasey I. Close the Door on Murder. – Ldn: Fontana Books, 1971. – 201 p.
51. Freeman R. The Aluminium Dagger. – N.Y.: Dell Books, 1989. – 195 p.
52. L'Amour L. Brionne. – N.Y.: Bantan Books, 1971. – 151 p.
53. Maurier D. Jamaica Inn. – Ldn: Pan Books, 1976. – 280 p.
54. Young K. Assault. – Ldn: Pan Books, 1971. – 155 p.